

DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-05>

УДК (UDC):378:615.825:796.01

К. В. КОЛЕСНИКОВ,

аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти

e-mail: kolesnikovaoksana73@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-4976-3183>

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

СУТНІСТЬ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ДАНОГО НАПРЯМКУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Унаслідок війни, що триває, значно зросла кількість українців, які потребують якісної реабілітаційної допомоги. Необхідно терміново сприяти покращенню фізкультурно-спортивної та інклюзивної системи реабілітації. Перед державою та науковою спільнотою постало завдання щодо розширення доступності сучасних допоміжних технологій у фізкультурно-спортивній реабілітації, а також підвищення кваліфікації фахівців у цій галузі та розробка нових компетентностей. Щоб удосконалити цей напрямок фізкультурно-спортивної реабілітації, потрібно розробити нові, більш сучасні методики підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Метою дослідження стало визначення сутності фізкультурно-спортивної реабілітації та змісту компетенцій, якими мають володіти сучасні фахівці з цього виду реабілітації.

Аналіз наукової літератури показав, що тема фізкультурно-спортивної реабілітації досліджена не в повній мірі, малодослідженими залишаються питання напрямку реабілітації в умовах воєнного та післявоєнного часу. Існують прогалини в дослідженні компетенцій, що необхідні для виконання професійних обов'язків фахівця у цій галузі, а також існує потреба у створенні переліку знань, навичок, умінь, комунікаційних здібностей, якими має володіти сучасний фахівець у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації.

У статті розглянуто сутність фізкультурно-спортивної реабілітації, досліджено механізми їх реалізації та завдання, конкретизовано основні проблеми, що перешкоджають розвитку фізкультурно-спортивної реабілітації, а саме, брак фахівців із фізичної-спортивної реабілітації внаслідок недосконалої підготовки в закладах освіти. Проаналізовано та визначено зміст компетенцій фахівця з фізкультурно-спортивної реабілітації.

Запропоновано перелік основних компетентностей фахівця з фізкультурно-спортивної реабілітації, який сприятиме здатності працювати в міждисциплінарних командах, взаємодіяти з іншими медичними працівниками та спеціалістами, а також вміти ефективно комунікувати з пацієнтами та їхніми сім'ями.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *фізкультурно-спортивна реабілітація, відновлення здоров'я, професійна підготовка фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації, компетентності.*

Як цитувати: Колесников К. В. Сутність фізкультурно-спортивної реабілітації та завдання підготовки фахівців з даного напрямку на сучасному етапі. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2024. Вип. 83. С.50-59. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-05>

In cites: Kolesnikov K. V. (2024). The essence of physical culture and sports rehabilitation and the tasks of training specialists in this sphere at the present stage. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, (83), 50-59. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-05> (in Ukrainian)



Постановка проблеми в загальному вигляді

Зараз в Україні відбуваються воєнні дії, і кожного дня спостерігається зростання кількості хворих людей, які кожную хвилину потребують реабілітації через травми, хвороби або обмеження в здоров'ї. У цьому контексті фізкультурно-спортивна реабілітація стає набагато важливішим інструментом не лише для відновлення фізичних функцій, але й для поліпшення психоемоційного стану відносно здорових громадян, а також людей із особливими потребами. Відповідно, гостро постає необхідність у висококваліфікованих фахівцях із фізкультурно-спортивної реабілітації та фізичної культури та спорту як на державному, так і регіональному рівнях. Вважаємо, що важливо зараз підготувати кваліфікованих фахівців у галузі здоров'я людини, які мають навички спортивної реабілітації та володіють інноваційними методиками. Отже, існує нагальна потреба у визначенні сутності фізкультурно-спортивної реабілітації та дослідження компетенцій, якими мають володіти фахівці у цьому напрямку. У країні у зв'язку з воєнним станом та урахуванням зростаючої популярності

спорту та активного способу життя всього населення роль кваліфікованих спеціалістів стає все більш значущою та необхідною. У цій роботі розглянуто сучасні завдання фізкультурно-спортивної реабілітації, причини необхідності збільшення кількості сучасних фахівців зі спортивної реабілітації в Україні, їх роль у суспільстві та перспективи розвитку цієї професії.

В Україні існує великий потенціал для розвитку сфери фізкультурно-спортивної реабілітації та підготовці професійних кадрів. Важливо впроваджувати сучасні навчальні програми в закладах освіти, які б готували висококваліфікованих спеціалістів із фізкультурно-спортивної реабілітації. Крім того, співпраця між медичними установами, спортивними клубами та навчальними закладами може сприяти підвищенню рівня обізнаності про важливість фізкультурно-спортивної реабілітації серед широкої аудиторії. Організація семінарів, тренінгів та конференцій дозволить фахівцям із фізкультурно-спортивної реабілітації обмінюватися досвідом та отриманими знаннями, долучати досвід інших країн.

Аналіз досліджень і публікацій

Вітчизняні та зарубіжні науковці (Н. Байкіна [1], Т. Дегтяренко [2], М. Житовоз [3], Є. Макарова [6], О. Щуцька [10], S. Antia, M. Stinson, M. G. Gaustad [11] та ін.) присвятили достатню кількість наукових досліджень проблемі фізкультурно-спортивної реабілітації.

Дослідниця О. Ляска зазначає, що для вдосконалення сучасних завдань із фізкультурно-спортивної реабілітації необхідні такі перспективні напрями, як: вдосконалення змісту фізкультурно-спортивної реабілітації, її форм та методів, кваліфікованої підготовки майбутніх спеціалістів із фізкультурно-спортивної реабілітації, а також розробка навчально-методичного забезпечення з урахуванням компетентісного підходу та впровадження дистанційних засобів навчання з фізкультурно-спортивної реабілітації [5].

Також, за твердженням науковців Є. Приступа та А. Вовканич, стан здоров'я населення України за показниками

очікуваної тривалості життя та очікуваної тривалості здорового життя дуже низький та погіршується з кожним днем. Науковцями пропонується динаміка ефективності реалізації профілактичних та оздоровчих технологій в усуненні більшості основних причин втрати здорових років життя населення України. Також сьогодні не визначено основні проблеми становлення фізкультурно-спортивної реабілітації як галузі охорони здоров'я та немає чітких завдань із підготовки фахівців з цього напрямку на сучасному етапі, відсутність можливості працевлаштування після навчання в цій галузі фахівців із фізичної-спортивної реабілітації у багатьох навчальних закладах України [7].

На думку Є. Приступи, Н. Жарської, Ю. Бріскіна, А. Вовканича, одним із основних методичних положень фізкультурно-спортивної реабілітації повинен стати комплексний мультидисциплінарний підхід, який передбачає формування складу

«фізкультурно-спортивної реабілітаційної команди» для відновлення стану людей з інвалідністю у висококваліфікованих фахівців сфери фізичної культури і спорту та залучення фахівців інших спеціальностей у консультативному режимі [8]. Цілком погоджуємося з думкою цих науковців, які акцентували свою увагу, що фізкультурно-спортивна реабілітація є актуальним об'єктом наукових досліджень.

Постановка завдання

Завдання полягає у визначенні сутності фізкультурно-спортивної реабілітації та змісту компетенцій, якими мають володіти сучасні фахівці з цього виду реабілітації.

Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених фізкультурно-спортивній реабілітації, на жаль молодослідженими залишаються питання цього напрямку реабілітації, в умовах воєнного та післявоєнного часу, а саме немає зв'язку з інноваціями, які заповнили весь світ (ШІ, GPT тощо). Існують прогалини в дослідженні компетенцій, якими має володіти сучасний фахівець.

Результатом дослідження буде конкретизація сутності фізкультурно-спортивної реабілітації та аналіз і визначення змісту фахових компетентностей у здобувачів освіти цього напрямку.

Виклад основного матеріалу

Станом на 01 січня 2020 року, в Україні 2,7 млн. осіб мають інвалідність, зокрема 222,3 тис. осіб з I групою інвалідності, 900,8 тис. осіб з II групою інвалідності, 1416,0 тис. осіб з III групою інвалідності та 163,9 тис. дітей з інвалідністю [14]. Заняття фізкультурою та спортом допомагають не лише відновити фізичні функції, але й підвищити самооцінку, що є критично важливим для психологічного стану людини саме зараз. Також із кожним роком в Україні зростає кількість людей, які займаються спортом на професійному та аматорському рівнях. Це спричиняє збільшення випадків травм, які вимагають своєчасної та ефективної фізкультурної реабілітації. Брак кваліфікованих спеціалістів у цій галузі може призвести до тривалих наслідків для здоров'я населення України, а також до зниження їхньої продуктивності та відновлення України в післявоєнний час. Враховуючи актуальність напрямку реабілітації, Міністерство охорони здоров'я України у співпраці з міжнародною організацією USAID оголосило про запуск нового проєкту «Реабілітація в Україні» (Rehab4U), який стане найбільшою інвестицією уряду США у фізкультурно-спортивну реабілітацію в Україні. Саме Rehab4U об'єднає державні установи, неурядові організації, громадські об'єднання, фахівців із фізкультурно-спортивної реабілітації та міжнародних партнерів. Метою цього важливого проєкту

є створення ефективної системи фізкультурно-спортивної реабілітації, розробка та впровадження новітніх методик, що забезпечить усім українцям доступ до високоякісних послуг із фізкультурно-спортивної реабілітації на сучасному етапі [15].

За визначенням Кабінету Міністрів України, фізкультурно-спортивна реабілітація – це система заходів, розроблених із застосуванням фізичних вправ для відновлення здоров'я особи та спрямованих на відновлення і компенсацію за допомогою занять фізичною культурою і спортом функціональних можливостей її організму для поліпшення фізичного і психологічного стану [13]. На жаль, ця система, запропонована державою, сьогодні працює недосконало та потребує вдосконалення.

Спираючись на наукові дослідження [5,7,8], виділяємо основні завдання фізкультурно-спортивної реабілітації на сучасному етапі:

1. Значення фізкультурно-спортивної реабілітації: фізкультурно-спортивна реабілітація відіграє ключову роль у відновленні людини після травм, сприяючи не лише фізичному, але й психологічному відновленню. Вона допомагає повернутися до активного життя та спорту.

2. Індивідуальний підхід фізкультурно-спортивної реабілітації: ефективність фізкультурно-спортивних

реабілітаційних програм залежить від індивідуального підходу до кожної людини. Важливо враховувати специфіку травми, фізичний стан та психологічні аспекти.

3. Комплексність методів фізкультурно-спортивної реабілітації: сучасні методи фізкультурно-спортивної реабілітації включають фізіотерапію, лікувальну фізкультуру, масаж, а також психологічну підтримку. Використання комплексного підходу фізкультурно-спортивної реабілітації забезпечує більш швидке й ефективне відновлення.

4. Профілактика травм фізкультурно-спортивної реабілітації: однією з основних задач фізкультурно-спортивної реабілітації є профілактика повторних травм. Спеціалісти з фізкультурно-спортивної реабілітації повинні навчати людей з обмеженими вадами правильним технікам виконання вправ та адаптації до навантажень.

5. Розвиток професії фізкультурно-спортивної реабілітації: у зв'язку зі зростанням популярності спорту в Україні, необхідно активно розвивати професію спеціалістів із фізкультурно-спортивної реабілітації. Це передбачає впровадження нових навчальних програм і підвищення кваліфікації фахівців із фізкультурно-спортивної реабілітації.

6. Соціальна значущість фізкультурно-спортивної реабілітації: фізкультурно-спортивна реабілітація не лише підтримує здоров'я населення України, але й сприяє загальному зміцненню суспільства, пропагуючи активний спосіб життя та здорові звички.

Отже, фізкультурно-спортивна реабілітація охоплює широкий спектр методів і технік, які допомагають відновити функціональність травмованих частин тіла. Це включає фізіотерапію, масаж, лікувальну фізкультуру та інші методи. Відповідно, сучасні фахівці в цій галузі повинні мати глибокі знання не лише в анатомії та фізіології, але й у психології, щоб підтримувати людей з вадами на всіх етапах відновлення. В нашій країні розпочато процес створення професійного стандарту для «Фахівця з фізкультурно-спортивної реабілітації», який був затверджений 8 серпня 2024 року. Цей проект реалізується Міністерством молоді та спорту України в рамках Національної

стратегії щодо формування без бар'єрного середовища в країні. Важливо, щоб розроблений стандарт відповідав сучасним вимогам і був якісним. Основною метою цього проекту є чітке визначення компетенцій, необхідних для виконання професійних обов'язків фахівця, а також створення переліку знань, навичок, умінь, комунікаційних здібностей, відповідальності та автономії, які має мати сучасний фахівець у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації.

Саме умовою розвитку будь-якої галузі й досягнення значущих результатів є її методологічна озброєність і формування сучасних методик з підготовки фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації у закладах вищої освіти. Потрібні методики які допоможуть поєднати сучасні технології та практичні навички даного напрямку реабілітації, які допоможуть в реабілітації усього населення в Україні.

Вважаємо, що висококваліфіковані спеціалісти зі фізкультурно-спортивної реабілітації мають виконувати кілька ключових функцій:

1. Оцінюють стан людей з інвалідністю. Після травми важливо провести комплексну оцінку стану здоров'я людини. Спеціалісти з фізкультурно-спортивної реабілітації використовують різноманітні сучасні методи обстеження, щоб зрозуміти характер травми і визначити подальші кроки.

2. Розробляють індивідуальні програми з реабілітації. Кожен випадок травми є унікальним, тому сучасний фахівець з фізкультурно-спортивної реабілітації повинен розробити персоналізовану сучасну програму відновлення пацієнта, яка враховує специфіку травми та фізичні можливості людини.

3. Проводять лікувальні процедури. Це можуть бути фізіотерапевтичні процедури, масаж, мануальна терапія тощо. Фахівці з фізкультурно-спортивної реабілітації також навчають людей з інвалідністю самостійним вправам для покращення їхнього стану.

4. Психологічно підтримують. Після травми людина з вадами може переживати стрес і занепокоєння щодо повернення до спорту. Психологічна підтримка є

невід'ємною частиною фізкультурно-спортивного реабілітаційного процесу.

5. Проводять профілактику повторних травм. Спеціалісти з фізкультурно-спортивної реабілітації навчають людей з інвалідністю правильним технікам виконання вправ і підходам до тренувань, що допомагає уникнути повторних травм у майбутньому. Таким чином, враховуючи різноманітність функцій та знань якими має володіти фахівець з фізкультурно-спортивної реабілітації постає питання визначення професійних компетенцій спеціалістів даного напрямку.

Для досягнення виокремлених завдань необхідно забезпечити роботу у двох напрямках. По-перше держава має забезпечити доступність фізкультурно-спортивної реабілітації для всіх верств населення. Це передбачає створення спеціалізованих центрів реабілітації, оснащених необхідним обладнанням і кваліфікованими фахівцями з фізкультурно-спортивної реабілітації. Також важливим є проведення інформаційних кампаній, які підвищують обізнаність про можливості фізкультурно-спортивної реабілітації. Суспільство також відіграє важливу роль у підтримці людей з обмеженими можливостями. Інтеграція таких осіб у спортивне життя країни та впевнений розвиток фізкультурно-спортивної реабілітації сприятиме їхній соціалізації та підвищенню самооцінки.

По-друге, не менш важливим є питання підготовки сучасних фахівців у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації, застосовувавши новітні методики навчання. Сучасні вимоги до професіоналів із фізкультурно-спортивної реабілітації постійно змінюються, і необхідно забезпечити високий рівень освіти та практичної підготовки для майбутніх спеціалістів фізкультурно-спортивної реабілітації. Це дозволить їм ефективно працювати з пацієнтами та використовувати нові методи фізкультурно-спортивної реабілітації. Саме підготовка фахівців у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації в закладах освіти є важливим чинником успішної реалізації виокремлених вище завдань. В Україні необхідно вдосконалити навчальні програми у вищих навчальних закладах,

щоб майбутні фахівці з фізкультурно-спортивної реабілітації отримували знання про нові методи та підходи до реабілітації.

Таким чином, вирішення цих завдань залежить від того, наскільки фахівець із фізкультурно-спортивної реабілітації володіє компетентностями з фізкультурно-спортивної реабілітації. Компетентності розглядаються як динамічне поєднання знань, навичок, умінь і здатностей. Формування у здобувачів освіти компетентностей є завданням ЗВО, які передбачені й спроектовані в освітніх програмах.

Так, дослідник Рибалко Л.М. серед фахових компетентностей виокремлює такі:

1. Уміння організовувати та управляти процесами в галузі фізкультурно-спортивної реабілітації.

2. Навички проведення спортивної підготовки в рамках фізкультурно-спортивної реабілітації з урахуванням дидактичних принципів, теоретичних основ та методичних підходів фізичної культури, а також вимог стандартів спортивної підготовки.

3. Здатність використовувати сучасні технології фізкультурно-спортивної реабілітації та управління станом осіб з обмеженими можливостями.

4. Уміння планувати, проводити та аналізувати результати наукових досліджень у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації та впроваджувати їх у практику; реалізовувати педагогічну діяльність у цій галузі в навчальному середовищі вищих навчальних закладів.

5. Уміння оцінювати фізичні можливості та функціональний стан осіб, які проходять фізкультурно-спортивну реабілітацію, а також здатність до викладання за освітніми програмами в галузі фізичної культури та спорту [9].

ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я) започаткувала проєкт «Реабілітація 2030», у межах цієї ініціативи ВООЗ опублікувала Рамку компетенцій реабілітологів (РКР ВООЗ) для визначення потреб і планів щодо реабілітаційних кадрів у різних умовах. ВООЗ визначає п'ять основних сфер діяльності реабілітаційних фахівців:

- практика,

- професіоналізм,
- навчання та розвиток,
- управління та лідерство
- дослідження. [12].

Дослідниця Маріанна Унгер провела ґрунтовний аналіз рамок компетенцій, що містяться в статутах країн-членів Світової організації фізіотерапії. Хоча фізіотерапія має дещо інший напрям діяльності, однак запропоновані компетенції мають загальний характер та перетинаються з напрямком діяльності реабілітологів, що працюють за допомогою спорту, тому вважаємо доцільним розглянути їх у межах нашого дослідження. Отже, завдяки дослідженню всіх положень про

компетентність асоціацій фізіотерапевтів Бельгії, Колумбії, Коста-Ріки, Данії, Франції, Німеччини, Латвії, Нідерландів, Португалії та Швейцарії дослідниця виявила та переглянула глобальні компетенції фахівців в цій галузі, а також проаналізувала їх відповідність стандартам ВООЗ. [12]. За визначеннями дослідниці було виділено п'ять основних галузей WHO-RCF основ концептуальних компетенцій, що представлені в таблиці 1. Всі визначені компетенції були класифіковані відповідно до п'яти основних галузей фізіотерапії: навчання та розвиток, дослідження, професіоналізм, менеджмент і лідерство.

Таблиця 1

Основні концептуальні компетентності фахівців з фізичної реабілітації за стандартами ВООЗ-РКФ

Table 1

Key Conceptual Competencies physical rehabilitation specialists According to WHO-RKF Standards

№ п/п	Види концептуальних компетентностей	Методичні основи формування компетентностей
1	Навчання і розвиток	Супервізія, наставництво, співпраця, обмін інформацією, виявлення прогалин, доповнення, відображення, отримання достовірної інформації.
2	Менеджмент і лідерство	Просування в професії, соціальна відповідальність, стійкість, зростання, система зміцнення, якість та безпека, співпраця, ресурси та вартість.
3	Практика	Об'єктивне обстеження, широка база знань, співпраця, спільне прийняття рішень, моніторинг та адаптація, технології, консультації, етичні міркування, самоуправління, управління конфліктами.
4	Дослідження	Інтеграція доказів і роздумів, обмін інформацією, внесок у дослідження, методологія дослідження, поширення нових знань, участь у дослідженні.
5	Професіоналізм	Етична поведінка, співпраця, професійна відповідальність, якість і безпека, різноманітність і культурна чутливість, емпатія, клієнтоцентризм, направлення, вирішення конфліктів, популяризація професії.

У зв'язку з потребою в підготовці сучасних фахівців у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації, проаналізувавши український та світовий досвід, ми визначили три ключові компетенції, які слід формувати сьогодні. Підсумувавши погляди науковців, пропонуємо власну структуру фахових компетенцій:

1. Інтегровані компетентності: здатність об'єднувати теоретичні знання та практичні навички, вирішувати складні завдання у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації, інтегрувати новітні технології на основі менеджменту та формулювати

обґрунтовані висновки, проводити дослідження з фахової теми, упроваджувати новітні цифрові технології та навички у сферу фізкультурно-спортивної реабілітації в європейському освітньому контексті.

2. Професійні компетентності: уміння діяти соціально відповідально, проявляти професіоналізм, лідерські якості, доносити важливість фізкультурно-спортивної реабілітації до суспільства, використовувати фахові знання в практичних ситуаціях, бути лідером у цій галузі, а також здатність до постійного

навчання та аналізу сучасної професійної інформації.

3. Фахові (спеціальні) компетентності: уміння професійно пояснювати пацієнтам і клієнтам принципи фізкультурно-спортивної реабілітації, толерантно доводити ефективність фізичних вправ, створювати позитивний емоційний клімат під час занять, проводити обстеження і тестування, покращувати знання етичних і юридичних аспектів

роботи, а також уміння виявляти ризики та забезпечувати безпеку під час реабілітаційних заходів.

Запропоновані нами компетентності забезпечують комплексний підхід до роботи фахівця з фізкультурно-спортивної реабілітації в Україні, що дозволить ефективно допомагати людям з обмеженими можливостями у відновленні здоров'я та покращенні якості життя.

Висновки

В умовах сучасних викликів, які постають перед українським суспільством, важливо знайти ефективні рішення для покращення якості життя людей з обмеженими можливостями через впровадження комплексних програм фізкультурно-спортивної реабілітації. Це не лише сприятиме їхньому відновленню, але й активній участі в суспільному житті, що є запорукою здорового і гармонійного розвитку українського суспільства в цілому. Компетентності фахівців із фізкультурно-спортивної реабілітації є ключовими для забезпечення ефективної підтримки осіб, які потребують реабілітаційних послуг. Фахівці з цього напрямку повинні мати глибокі знання в галузі фізичної терапії, адаптивної фізичної культури та спортивної медицини. Важливо, щоб вони володіли не лише теоретичними знаннями, але й мали

практичні навички, мали компетентності, які здатні адаптувати методи реабілітації до індивідуальних потреб пацієнтів.

Крім того, компетентності фахівців із фізкультурно-спортивної реабілітації включають здатність працювати в міждисциплінарних командах, взаємодіяти з іншими медичними працівниками та спеціалістами, а також вміти ефективно комунікувати з пацієнтами й їхніми сім'ями. Це дозволить створити середовище, в якому люди з обмеженими вадами можуть досягати найкращих результатів у процесі відновлення.

Таким чином, розвиток компетентностей фахівців із фізкультурно-спортивної реабілітації є важливим аспектом підвищення якості реабілітаційних послуг і забезпечення успішної інтеграції пацієнтів у суспільство.

Перспективи подальших досліджень

На основі проведеного аналізу наукових досліджень можна виокремити перспективи подальших наукових досліджень із фізкультурно-спортивної реабілітації на сучасному етапі. Надалі плануються дослідження можливостей упровадження сучасних інформаційних технологій у роботу фахівця фізкультурно-спортивної реабілітації, яка покращить роботу фахівця в цій сфері та в розробці дієвої методики з підготовки фахівців із фізкультурно-спортивної реабілітації в закладах освіти. Дослідження будуть спрямовані на створення спеціального

«кейсу» для роботи фахівця фізкультурно-спортивної реабілітації, а також на визначенні та впровадженні в роботу сучасних компетентностей щодо розвитку цієї галузі, яка покращить психологічний та фізичний стан людей з особливими вадами. Також в перспективі можна розглянути та проаналізувати новітні методики дослідження в європейських провідних країнах із теми фізкультурно-спортивної реабілітації, які допоможуть упровадити новітні сучасні технології в роботу фахівців із фізкультурно-спортивної реабілітації в Україні.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримувався етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Список використаних джерел

1. Байкіна, Н. Г., Кульбіда, С. В. Мовне забезпечення корекційного процесу на навчально-тренувальних заняттях із глухими підлітками. Індивідуальні методики адаптивної фізичної культури для осіб із сенсорними порушеннями: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 425 с.
2. Дегтяренко, Т. М. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегія управління: монографія. Суми: Університетська книга, 2011. 401 с. ISBN 978-966-680-611-9. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/7400>
3. Житовоз, М. П. Методика навчання техніки фізичних вправ студентів з порушеннями слуху в інклюзивному закладі вищої освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. П. Житовоз; Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка". Чернігів, 2021. 20 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000778968>
4. Качан, О. А., Пристинський, В. М. Концепція «Спорт заради розвитку» у фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій роботі закладів загальної середньої освіти: монографія. Слов'янськ: вид-во Б. І. Маторіна, 2022. 162 с. URL: https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2022/08_aug/29/01/2.pdf
5. Ляска, О. П. Особливості навчальної дисципліни «Реабілітація та рекреація у санаторно-курортних закладах» у підготовці бакалавра фізичної терапії. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2019. №12. С. 43–49. URL: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2019-12.43-49>
6. Макарова, Є. В. (2013). Фізична реабілітація в загальній структурі соціальної адаптації студентів із інвалідністю : дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.03 / Макарова Єліна Володимирівна; Відкр. міжнарод. ун-т розвитку людини "Україна". Київ, 2013. 485 с.
7. Приступа, Є. Н., Вовканич, А. С. (2011). Роль і місце фахівця з фізичної реабілітації в системі охорони здоров'я населення. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. №9. С. 92-96. URL: <https://sportpedagogy.org.ua/html/journal/2011-09/11pynhcs.pdf>
8. Приступа, Є. Н., Жарська, Н. В., Бріскін, Ю. А., Вовканич, А. С. Фізкультурно-спортивна реабілітація у системі галузевих соціальних практик. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2022. Т. 7. № 4 (38). С. 163-169. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/e7d6/594f67265969e1584a5141c4c80ca94728ba.pdf>
9. Рибалко, Л. М. Формування фахових компетентностей у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту. *Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії*: матеріали III Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції з міжнародною участю (Київ, 8 квітня 2020 р.) / ред. О. А. Шинкарук. К.: НУФВСУ, 2020. С. 85-86. URL: https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2877/IT_konf_2020_.pdf?sequence=1&isAllowed=y
10. Щуцька, О. І. Досвід навчально-реабілітаційних центрів – здобуток спеціальної освіти України. *Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (18 квітня 2018 року, м. Суми). Суми: Видавництво СДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. С. 319-323. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710854/>
11. Antia, S. D., Stinson, M. S., Gaustad, M. G. Developing membership in the education of deaf and hard-of-hearing students in inclusive settings. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. 2002. Volume 7. Issue 3. Pages 214–229. DOI: <https://doi.org/10.1093/deafed/7.3.214> URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15451874/>
12. Marieke Mocke, Marianne Unger, Susan Hanekom. Validation of the World Health Organization Rehabilitation Competency Framework: An illustration using physiotherapy. *Clinical*

- Rehabilitation.* 2024. DOI: <https://doi.org/10.1177/02692155241300271>
 URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/02692155241300271>
13. Про затвердження Державного соціального стандарту фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 N 1188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2021-%D0%BF#Text>
 14. Міністерство соціальної політики України. Особам з інвалідністю. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/invalidnist.html>
 15. В Україні стартував п'ятирічний проєкт з реабілітації «Rehab4U» [Проєкт «Реабілітація в Україні» (Rehab4U)]. *Укрінформ*. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3924557-v-ukraini-startuvav-patiricnij-proekt-z-reabilitacii-rehab4u.html>

Стаття надійшла до редакції 07.11.2024

Стаття рекомендована до друку 09.12.2024

K. V. KOLESNIKOV,

PhD student at the Department of Pedagogy, Methodology, and Education Management
 e-mail: kolesnikovaoksana73@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-4976-3183>
V. N. Karazin Kharkiv National University,
 4, Svobody Square Kharkiv, 61022, Ukraine

THE ESSENCE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS REHABILITATION AND THE TASKS OF TRAINING SPECIALISTS IN THIS SPHERE AT THE PRESENT STAGE

As a result of the ongoing war, the number of Ukrainians in need of quality rehabilitation care has increased significantly. There is an urgent need to improve the sports and fitness and inclusive rehabilitation system. The state and the scientific community are faced with the task of expanding the availability of modern assistive technologies in sports rehabilitation, as well as improving the skills of specialists in this field and developing new competencies. In order to improve this area of sports rehabilitation, it is necessary to develop new, more modern methods of training highly qualified specialists. The purpose of the study was to determine the essence of physical culture and sports rehabilitation and the content of competencies that modern specialists in this type of rehabilitation should have.

The analysis of scientific literature has shown that the topic of physical culture and sports rehabilitation has not been fully explored, the issues of this area of rehabilitation in wartime and post-war conditions remain unexplored. There are gaps in the study of the competencies necessary to perform the professional duties of a specialist in this field, and there is a need to create a list of knowledge, skills, abilities, communication skills that a modern specialist in the field of physical education and sports rehabilitation should have.

The article considers the essence of physical and sports rehabilitation, investigates the mechanisms of their implementation and tasks, specifies the main problems that hinder the development of physical and sports rehabilitation, namely, the lack of specialists in physical and sports rehabilitation due to imperfect training in educational institutions. The content of the competencies of a specialist in physical education and sports rehabilitation is analyzed and defined.

A list of core competencies of a specialist in physical education and sports rehabilitation is proposed, which will facilitate the ability to work in interdisciplinary teams, interact with other health care professionals and specialists, and be able to communicate effectively with patients and their families.

KEY WORDS: *sports rehabilitation, health restoration, professional training of specialists in sports rehabilitation, competencies.*

References

1. Baikina, N. H., Kulbida, S. V. (2014). Language support for the correction process in training sessions with hearing-impaired adolescents. In individual methods of adaptive physical culture for persons with sensory impairments. (in Ukrainian).
2. Dehtiarenko, T. M. (2011). Correctional-rehabilitation activities: management strategy, Sumy. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/7400> (in Ukrainian).
3. Zhytovoz, M. P. (2021). Methodology for teaching physical exercise techniques to students with hearing impairments in an inclusive institution of higher education [author's abstract. thesis ...

- candidate ped. Sciences: 13.00.02], Chernihiv. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000778968> (in Ukrainian).
4. Kachan, O. A., Prystynskyi, V. M. (2022). The concept of "Sport for Development" in the physical education and sports activities of general secondary education institutions, Sloviansk. URL: https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2022/08_aug/29/01/2.pdfm (in Ukrainian).
 5. Liaska, O. P. (2019). Peculiarities of the educational discipline «Rehabilitation and recreation in sanitary resort insinunions» of Bachelor of Physical Therapy. *Bulletin of the Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University. Physical Education, Sport and Human Health*, (12), 43–49. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2019-12.43-49> (in Ukrainian).
 6. Makarova, E. V. (2013). Physical rehabilitation in the general structure of social adaptation of students with disabilities [dissertation. ... doctor of sciences in physics. education and sports: 24.00.03], Kyiv. (in Ukrainian).
 7. Prystupa, Y. N., Vovkanych, A. S. (2011). Role and place of specialist of physical rehabilitation in the population health care system. *Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*, (9), 92-96. URL: <https://sportpedagogy.org.ua/html/journal/2011-09/11pynhcs.pdf> (in Ukrainian).
 8. Prystupa Ye. N., Zharska N. V., Briskin Yu. A., Vovkanych A. S. (2022). Physical culture and sports rehabilitation in the system of industry social practices. *Ukrainian Journal of Medicine, Biology and Sports*, 7(4(38)), 163-169. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/e7d6/594f67265969e1584a5141c4c80ca94728ba.pdf> (in Ukrainian).
 9. Rybalko, L. M. (2020). Formation of professional competencies in future specialists of physical culture and sports. *Innovative and Information Technologies in Physical Culture, Sports, Physical Therapy, and Ergotherapy: Proceedings of the III All-Ukrainian Electronic Scientific and Practical Conference with International Participation* (Kyiv, April 8, 2020). URL: https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2877/IT_konf_2020_.pdf?sequence=1&isAllowed=y (in Ukrainian).
 10. Shchutskaya, O. I. (2018). The experience of training and rehabilitation centers – the achievement of special education in Ukraine. *Correctional-Rehabilitation Activities: Development Strategies in National and Global Contexts: materials of the III International Scientific and Practical Conference* (April 18, 2018, Sumy). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710854/> (in Ukrainian).
 11. Antia, S. D., Stinson, M. S., Gaustad, M. G. (2002). Developing membership in the education of deaf and hard-of-hearing students in inclusive settings. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 7(3), 214–229. DOI: <https://doi.org/10.1093/deafed/7.3.214> URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15451874/>
 12. Marieke Mocke, Marianne Unger, Susan Hanekom (2024). Validation of the World Health Organization Rehabilitation Competency Framework: An illustration using physiotherapy. *Clinical Rehabilitation*. DOI: <https://doi.org/10.1177/02692155241300271> URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/02692155241300271>
 13. On the approval of the State social standard for physical culture and sports rehabilitation of war veterans, their family members and families of dead (deceased) war veterans: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 11/17/2021 N 1188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2021-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).
 14. Ministry of Social Policy Ukraine. Persons with disabilities. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/invalidnist.html> (in Ukrainian).
 15. Five-year rehabilitation project "Rehab4U" launched in Ukraine [Project "Rehabilitation in Ukraine" (Rehab4U)]. *Ukrinform*, (2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3924557-v-ukraini-startuvav-patiricnij-proekt-z-reabilitacii-rehab4u.html> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 07.11.2024

The article is recommended for printing 09.12.2024